

Potřeby seniorů v oblasti orálního zdraví

Kristýna Fráňová
Martina Strnadová

<http://fremonttownship.com/wp-content/uploads/2015/01/senior-citizen.jpg>

- Pojem "**senior**" není právní ani statistickou kategorií, ale kategorií spíše sociologickou.
- **Statistická definice seniora podle věku není u nás ani ve světě jednotná.**
- Ve výstupech ČSÚ o počtu obyvatel je proto vždy naprosto jasně uvedeno, o jakou věkovou skupinu se jedná (většinou 65 let a více).

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

**Analýza orálního zdraví
vybraných věkových
skupin obyvatel
2003**

**ÚZIS ČR
2006**

- Bylo vyšetřeno celkem 22860 osob ve věku 65-74 let, z nich bylo:
 - 18,7 % bezzubých
 - 25,0 % mělo alespoň 20 zubů bez indikace k extrakci
 - 48,2 % osob mělo sanovaný vlastní chrup
 - 19,4 % potřebovalo extrakce zubů
 - 32,3 % potřebovalo konzervační ošetření.
- V celém souboru připadala na jedince potřeba konzervačně ošetřit v průměru 0,54 stálého zubu a 0,41 zubu by bylo potřeba extrahovat.
- Bezprostřední ošetření pro bolest potřebovalo 13,6 % osob.
- Hodnotu CPI=0 mělo 10,9 % osob
 - CPI=1 11,2 %,
 - CPI=2 35,0 %,
 - CPI=3 32,6 %
 - CPI=4 10,4 %
- Fixní náhrady mělo v horní čelisti 14,5 % a v dolní čelisti 11,8 % osob.
- Částečnou snímací náhradu v horní čelisti mělo 23,1 % a v dolní čelisti 32,98 % osob.
- Horní celkovou náhradu mělo 37,0 % a dolní 22,1 % osob.

Kazivost a stav chrupu v jednotlivých krajích ČR

Tabulka 6.6 Stav chrupu u osob ve věku 65 a více let podle krajů ČR

	Počet vyšetřených osob	Procento osob s alespoň jedním vlastním zubem	Procento osob		
			se sanovaným chrupem	potřebujících extrakci	potřebujících jen konzervační ošetření
Hlavní město Praha	3724	82,0	↑ 51,0	18,7	↑ 30,2
Středočeský kraj	2140	↓ 79,7	49,1	19,9	30,7
Jihočeský kraj	1341	82,0	↓ 44,9	20,9	34,0
Karlovarský kraj	1456	81,6	50,3	18,4	31,1
Plzeňský kraj	575	↓ 77,9	49,1	20,8	30,1
Ústecký kraj	1639	79,7	↑ 51,5	20,1	↓ 28,3
Liberecký kraj	900	80,6	↑ 52,6	19,3	↓ 28,1
Královéhradecký kraj	1270	↑ 83,5	46,4	20,7	32,6
Pardubický kraj	1098	↑ 84,2	45,2	18,4	↑ 36,4
Kraj Vysočina	1112	82,2	48,2	17,7	34,0
Jihomoravský kraj	2473	81,9	↓ 44,6	20,0	↑ 35,4
Olomoucký kraj	1577	80,4	48,5	17,7	33,4
Zlínský kraj	1281	81,1	↓ 44,2	18,5	↑ 37,2
Moravskoslezský kraj	2274	80,3	47,9	20,2	31,9
Česká republika	22860	81,3	48,2	19,4	32,3

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti souhmu ostatních krajů

Potřeba ošetření v jednotlivých krajích ČR

Tabulka 6.8 Potřeba ošetření u osob ve věku 65 a více let podle krajů ČR

	vlastní zuby bez indikace k extrakci		Potřeba ošetření									
			zuby ke konzervačnímu ošetření		zuby k extrakci		ochranné korunky		osoby potřebující bezprostřední péči pro bolest			
			průměr	SE	průměr	SE	průměr	SE	průměr	SE	%	
Hlavní město Praha	↑	12,33	0,16	0,53	0,02	0,38	0,02	0,34	0,02	↓	11,2	
Středočeský kraj	↓	10,70	0,20	↓	0,46	0,02	0,47	0,03	0,31	0,02	14,2	
Jihočeský kraj		11,22	0,25		0,55	0,03	0,42	0,04	0,35	0,03	12,5	
Karlovarský kraj		11,03	0,24		0,53	0,03	0,40	0,03	0,32	0,03	13,8	
Plzeňský kraj		10,59	0,39		0,45	0,04	0,48	0,06	0,29	0,04	15,3	
Ústecký kraj	↓	10,36	0,23	↓	0,43	0,03	0,38	0,03	0,28	0,03	13,5	
Liberecký kraj		11,34	0,32		0,57	0,05	0,46	0,06	0,33	0,04	12,0	
Královéhradecký kraj		11,27	0,26		0,58	0,03	0,42	0,04	↓	0,23	0,02	13,8
Pardubický kraj		11,47	0,27		0,58	0,03	0,38	0,04	0,25	0,03	12,7	
Kraj Vysočina		11,04	0,27		0,60	0,04	0,40	0,04	0,23	0,03	↓	10,5
Jihomoravský kraj	↑	11,72	0,19	↑	0,62	0,02	0,42	0,03	0,33	0,02	14,2	
Olomoucký kraj		11,57	0,24		0,55	0,03	0,38	0,03	0,27	0,03	↑	15,9
Zlínský kraj		11,80	0,26		0,59	0,03	0,34	0,03	0,26	0,03	↑	16,2
Moravskoslezský kraj	↓	10,40	0,19		0,51	0,02	0,44	0,03	0,29	0,02	↑	15,9
Česká republika		11,30	0,06		0,54	0,01	0,41	0,01	0,30	0,01		13,6

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti souhrnu ostatních krajů

Stav parodontu u osob ve věku 65 a více let podle krajů ČR

Tabulka 6.9 Stav parodontu u osob ve věku 65 a více let podle krajů ČR

	Počet vyšetřených osob	Procento hodnotitelných osob	Distribuce osob podle CPI				
			CPI = 0	CPI = 1	CPI = 2	CPI = 3	CPI = 4
Hlavní město Praha	3724	↑ 74,9	↓ 8,3	↓ 9,4	↓ 29,9	↑ 39,9	↑ 12,5
Středočeský kraj	2140	71,4	11,3	12,6	33,8	31,2	11,1
Jihočeský kraj	1341	74,2	11,7	10,9	36,3	30,7	10,6
Karlovarský kraj	1456	↑ 75,8	10,1	10,2	32,8	↑ 35,4	11,4
Plzeňský kraj	575	↓ 66,3	↓ 5,0	9,4	↑ 44,4	29,1	12,1
Ústecký kraj	1639	↓ 69,2	↑ 13,5	9,7	37,3	30,5	9,0
Liberecký kraj	900	75,3	14,7	↑ 13,3	34,7	29,1	8,3
Královéhradecký kraj	1270	73,5	9,1	12,9	↑ 38,2	↓ 28,4	11,5
Pardubický kraj	1098	↑ 77,0	↑ 15,0	12,6	35,7	↓ 28,6	↓ 8,0
Kraj Vysočina	1112	74,3	↑ 15,1	↓ 9,0	32,3	31,2	12,3
Jihomoravský kraj	2473	↑ 74,8	10,9	↑ 13,5	35,8	31,7	↓ 8,1
Olomoucký kraj	1577	72,0	↓ 9,1	12,0	39,4	31,4	↓ 8,1
Zlínský kraj	1281	75,1	11,0	10,9	36,9	30,9	10,3
Moravskoslezský kraj	2274	↓ 68,6	10,6	10,5	36,2	32,1	10,5
Česká republika	22860	73,1	10,9	11,2	35,0	32,6	10,4

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti souhmu ostatních krajů

Zubní náhrady u osob ve věku 65 a více let podle krajů ČR

Tabulka 6.10 Zubní náhrady u osob ve věku 65 a více let podle krajů ČR

	Počet vyšetřených osob	horní čelist			dolní čelist		
		fixní náhradu	částečnou snímací náhradu	celkovou snímací náhradu	fixní náhradu	částečnou snímací náhradu	celkovou snímací náhradu
Hlavní město Praha	3724	14,7	↑ 25,9	↓ 33,2	12,0	↑ 34,4	21,2
Středočeský kraj	2140	14,7	22,4	38,6	10,8	33,2	↑ 24,3
Jihočeský kraj	1341	↑ 16,7	↓ 20,4	36,0	12,5	↓ 30,1	21,8
Karlovarský kraj	1456	15,2	21,0	37,6	11,9	33,4	21,4
Plzeňský kraj	575	↑ 17,4	↓ 18,1	↑ 42,3	↑ 14,3	↓ 28,7	↑ 25,6
Ustecký kraj	1639	13,3	24,0	↑ 42,1	12,0	34,8	23,7
Liberecký kraj	900	15,3	21,9	38,2	11,9	30,8	22,1
Královéhradecký kraj	1270	↓ 12,1	↑ 29,0	↓ 33,6	9,5	↑ 35,6	↓ 19,7
Pardubický kraj	1098	13,2	↑ 26,2	↓ 33,2	↓ 8,3	34,4	↓ 19,6
Kraj Vysočina	1112	14,2	24,6	34,4	12,8	32,4	22,5
Jihomoravský kraj	2473	13,7	↓ 21,0	36,7	↓ 9,9	↓ 31,0	21,7
Olomoucký kraj	1577	14,8	↓ 18,8	38,9	11,3	↓ 30,6	22,3
Zlínský kraj	1281	↑ 16,9	22,7	34,8	10,0	32,9	21,8
Moravskoslezský kraj	2274	13,1	23,0	↑ 41,1	10,2	33,5	22,5
Česká republika	22860	14,5	23,1	37,0	11,1	32,9	22,1

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti souhmu ostatních krajů

Sociální rozdíly v kazivosti a stavu chrupu

Tabulka 6.12 Stav chrupu u osob ve věku 65 a více let, pracující vs. nepracující

	Pracující	Nepracující
Počet vyšetřených osob	2078	20782
Průměrný věk	69,0	72,2
Procento osob		
Procento osob s alespoň jedním vlastním zubem	↑ 84,9	80,9
se sanovaným chrupem	47,9	48,3
potřebujících extrakci	↓ 16,2	19,7
jen konzervační ošetření	↑ 35,8	31,9
Osoby s alespoň 20 zuby bez indikace k extrakci	↑ 37,2	23,8
Průměry a SE		
Zuby s neošetřeným kazem (K)	↑ 0,95 0,04	0,75 0,01
z toho zuby určené k extrakci pro kaz	0,21 0,03	0,18 0,01
procento z počtu K zubů	22,1	24,4
Zuby s výplní (P)	↑ 8,45 0,14	6,87 0,04
Zuby extrahované (E)	↑ 17,35 0,22	20,39 0,06
KPE zuby	↓ 26,75 0,12	28,01 0,03
vlastní zuby bez indikace k extrakci	↑ 13,92 0,22	11,04 0,06
Restorativní index (RI)	89,9	90,2

↓ signifikantní rozdíl proti nepracujícím

Tabulka 6.13 Potřeba ošetření u osob ve věku 65 a více let, pracující vs. nepracující

	Pracující	Nepracující
Počet vyšetřených osob	2078	20782
Průměrný věk	69,0	72,2
Potřeba ošetření - průměry a SE		
zuby ke konzervačnímu ošetření	↑ 0,69 0,03	0,52 0,01
zuby k extrakci	0,45 0,04	0,41 0,01
ochranné korunky	0,35 0,03	0,29 0,01
Osoby potřebující bezprostřední péči pro bolest		
procento osob	★ 15,5	13,4

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti nepracujícím

Pracující vs. nepracující

Tabulka 6.14 Stav parodontu u osob ve věku 65 a více let, pracující vs. nepracující

	Pracující	Nepracující
Počet vyšetřených osob	2078	20782
Průměrný věk	69,0	72,2
Procento hodnotitelných osob	↑ 80,5	72,4
Distribuce osob podle CPI		
CPI = 0 (bez patol, nálezu)	11,8	10,8
CPI = 1 (krvácení dásní)	10,5	11,2
CPI = 2 (zubní kámen)	36,3	34,9
CPI = 3 (mělký par, chobot)	31,3	32,7
CPI = 4 (hluboký p, chobot)	10,2	10,4
Distribuce sextantů podle CPI		
Počet hodnotitelných sextantů	7547	59315
CPI = 0 (bez patol, nálezu)	28,4	26,8
CPI = 1 (krvácení dásní)	21,9	20,7
CPI = 2 (zubní kámen)	24,2	26,0
CPI = 3 (mělký par, chobot)	21,0	21,8
CPI = 4 (hluboký p, chobot)	4,5	4,8

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti nepracujícím

Tabulka 6.15 Zubní náhrady u osob ve věku 65 a více let, pracující vs. nepracující

	Pracující	Nepracující
Počet vyšetřených osob	2078	20782
Průměrný věk	69,0	72,2
Procento osob nosících fixní náhradu		
horní	15,3	14,4
dolní	12,3	11,0
Procento osob nosících částečnou snímací náhradu		
horní	↓ 20,2	23,4
dolní	↓ 26,9	33,5
Procento osob nosících celkovou snímací náhradu		
horní	↓ 29,7	37,7
dolní	↓ 17,9	22,5
Procento osob potřebujících fixní náhradu		
horní	↑ 3,0	2,2
dolní	↑ 3,0	2,2
Procento osob potřebujících částečnou snímací náhradu		
horní	↓ 33,0	36,6
dolní	↓ 40,2	48,0
Procento osob potřebujících celkovou snímací náhradu		
horní	↓ 32,1	40,2
dolní	↓ 19,7	24,5

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti nepracujícím

Stav chrupu u osob s bezprostřední potřebou péče pro bolest

Tabulka 6.16 Stav chrupu u osob ve věku 65 a více let s potřebou bezprostřední péče pro bolest

	Potřeba bezprostřední péče	
	je	není
Počet vyšetřených osob	3110	19750
Průměrný věk	71,6	72,0
Procento osob		
s vlastními zuby	↑ 97,1	78,8
se sanovaným chrupem	↓ 13,5	54,9
potřebujících extrakci	↑ 46,9	14,0
jen konzervační ošetření	↑ 39,5	30,9
Průměry a SE		
Zuby s neošetřeným kazem (K)	↑ 1,58 0,04	0,82 0,01
z toho zuby určené k extrakci pro kaz	↑ 0,58 0,03	0,16 0,01
Zuby s výplní (P)	↓ 8,17 0,10	8,72 0,05
Zuby extrahované (E)	17,21 0,15	17,45 0,07
KPE zuby	26,97 0,09	26,98 0,04
Vlastní zuby bez indikace k extrakci	↓ 13,37 0,16	14,01 0,07

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti osobám nepotřebujícím bezprostřední péči

Tabulka 6.17 Stav parodontu u osob ve věku 65 a více let s potřebou bezprostřední péče pro bolest

	Potřeba bezprostřední péče	
	je	není
Počet vyšetřených osob	3110	19750
Průměrný věk	71,6	72,0
Procento hodnotitelných osob	↑ 83,8	68,4
Distribuce osob podle CPI		
CPI = 0 (bez patol, nálezu)	↓ 4,9	8,5
CPI = 1 (krvácení dásní)	↓ 10,0	11,7
CPI = 2 (zubní kámen)	↓ 33,0	36,9
CPI = 3 (mělký par, chobot)	34,5	33,5
CPI = 4 (hluboký p, chobot)	↑ 17,5	9,4
Distribuce sextantů podle CPI		
Počet hodnotitelných sextantů	10073	53338
CPI = 0 (bez patol, nálezu)	16,9	24,5
CPI = 1 (krvácení dásní)	22,5	21,7
CPI = 2 (zubní kámen)	26,7	27,2
CPI = 3 (mělký par, chobot)	26,3	22,1
CPI = 4 (hluboký p, chobot)	7,6	4,4
Počet sextantů CPI = 4 na osobu (průměry a SE)	↑ 0,29 0,02	0,18 0,01

↑ ↓ signifikantní rozdíl proti osobám nepotřebujícím bezprostřední péči

- Senioři vyšetření v roce 2003 **jsou v průměru starší** než byli jejich předchůdci v letech minulých. Zvýšení podílů osob se zachovanými vlastními zuby je tím hodnotnější.
- **Stav parodontu** se proti minulým letům **poněkud zhoršil**. Zřetelné je to zejména u hlubokých parodontálních chobotů (CPI = 4). Z části lze snad toto zhoršení přičíst vyššímu věku seniorů vyšetřených v roce 2003 (rozdíl tří let proti roku 2000), z části asi také **větší počet zachovaných zubů**.
- Sanovaný chrup má nyní větší procento seniorů, méně jich potřebuje **extrakce**. Podíl jedinců potřebujících **konzervační terapii** se snížil jen nepatrně.

- Vzhledem ke skutečnosti, že v minulých devíti letech vzrostl u seniorů počet zachovaných vlastních zubů, nepřekvapuje, že počty **snímacích zubních náhrad** postupně klesaly. Stejně tak klesala i jejich potřeba. U **fixních zubních náhrad** je situace stabilizovaná s náznakem mírného vzestupu.
- Mezikrajové rozdíly ve **stavu parodontu** jsou značně **zkresleny** rozdílnými podíly osob, u nichž je možné stav parodontu hodnotit.
- Podíl seniorů ještě pracujících je příliš malý, než aby bylo možné rozlišovat **jednotlivé profesní skupiny**.
- Při hodnocení rozdílu mezi pracujícími a nepracujícími seniory je pak třeba přihlížet ke značnému **věkovému rozdílu mezi oběma skupinami**. Tento rozdíl je patrně hlavní příčinou značně rozdílného počtu zachovaných zubů, nevysvětluje však např. nižší podíl osob potřebujících extrakci u pracujících seniorů.

Cíle SZO a FDI pro rok 2000, resp. 2010

- V rámci programu "**Zdraví pro všechny do roku 2000**" stanovila na začátku 80. let Světová zdravotnická organizace **cíle v oblasti orálního zdraví pro jednotlivé věkové kategorie dětí a dospělých**. V roce 1994 byly pak tyto cíle ve spolupráci s FDI rozšířeny ještě o některé cíle doplňující.
- V roce 1996 vyhlásila Světová zdravotnická organizace následný program s názvem „**Zdraví 21**“, který vyzval vlády členských zemí, aby zvýšily úsilí v dalším zlepšování zdraví populace. V programu Zdraví 21 byly stanoveny také **cíle ve zlepšování orálního zdraví, kterých by mělo být dosaženo na počátku druhé dekády 21. století**.

Věková skupina	Cíl pro rok	Ukazatel orálního zdraví	Šetření 2003	Ukazatel Nesplněn Splněn
		Kazivost a stav chrupu		
5 let	2000	intaktní dočasný chrup u 50 % dětí	41,6 %	N
	2010	intaktní dočasný chrup u 80 % dětí		
12 let	2000	počet KPE zubů nižší než 3,0	2,96	S
	2010	počet KPE zubů nižší než 1,5		
18 let	2000	žádná extrakce zubu pro kaz u 85 % mladistvých	95,1 %	S
	2010	<i>žádná extrakce zubu pro kaz u 100 % mladistvých</i>		
35 až 44 let	2000	podíl osob bez vlastních zubů - snížení proti roku 1980 o 1/2	0,2 % proti 0,8 %	S
	2000	podíl osob s alespoň dvaceti funkčními zuby vyšší než 75 %	94,6 %	S
	2010	<i>podíl osob bez vlastních zubů nižší než 2 %</i>		
	2010	<i>podíl osob s alespoň dvaceti funkčními zuby vyšší než 90 %</i>		
65 a více let	2000	podíl osob bez vlastních zubů - snížení proti roku 1980 o 1/4	18,7 % proti 28,5 %	S
	2000	podíl osob s alespoň dvaceti funkčními zuby vyšší než 25 %	25,0 %	S
65 až 74 let	2010	<i>podíl osob bez vlastních zubů nižší než 5 %</i>		
	2010	<i>podíl osob s alespoň dvaceti funkčními zuby vyšší než 75 %</i>		
		Stav parodontu		
15 let	2010	<i>5 sextantů s CPI=0 a celkové CPI<3 u 90 % dětí</i>		
18 let	2000	3 sextanty s CPI=0 a celkové CPI<3 u 90 % osob	99,0 %	S
	2010	<i>3 sextanty s CPI=0 a celkové CPI<3 u 90 % osob</i>		
35 až 44 let	2000	3 sextanty s CPI=0 a celkové CPI<3 u 75 % osob	80,6 %	S
	2010	<i>průměrný počet sextantů s CPI=4 nižší než 0, 1</i>		
65 a více let	2000	podíl osob s CPI=4 nižší než 10 %	10,4 %	téměř S
65 až 74 let	2010	<i>průměrný počet sextantů s CPI=4 nižší než 0, 5</i>		

Děkujeme za pozornost!

